

Наслідки відміни Господарського кодексу України для підприємств будівельної галузі

Меланія Ушацька, студент (ORCID: 0009-0003-1489-9846),
Оксана Рубцова, канд. екон. наук, доцент (ORCID: 0000-0002-9078-0105),
Київський національний університет будівництва і архітектури, Україна

АНОТАЦІЯ

Цей матеріал досліджує наслідки суттєвих зміни в правовому регулюванні будівельної діяльності в Україні, спричинені процесом європейської інтеграції та набуттям статусу кандидата країни на вступ до ЄС. Переважна увага зосереджена на скасуванні Господарського кодексу України (ГКУ) у 2025 році Законом № 4196- IX, який раніше регулював договірні відносини у будівництві. Зміна правового поля несе в себе низку переваг і недоліків для суб'єктів господарювання будівельного сектору пов'язаних з турбулентністю, що визивається такими фундаментальними змінами.

Ключові слова: договір будівельного підряду, Цивільний кодекс України, будівельне законодавство

1. ВСТУП

В 2007 році Україна підписала Угоду про асоціацію з ЕС, а з 2022 набула статус кандидата на вступ у ЄС і це стало причиною приведення законодавства нашої країни у відповідність до правової бази Європейського союзу. Законотворча база країни у сфері будівництва об'єднує в себе велику кількість документів, які можна віднести до різних історичних періодів нашої держави [1].

Але, навіть сьогодні, у будівельній сфері існує ще багато спадщини, яка прийшла до нас з часів «радянського союзу» та ціла низка регуляторних актів часів становлення незалежності нашої країни.

Як було зазначено вище, процес інтеграції у ЕС став пріоритетним вектором розвитку країни, який набув найбільшого значення після повномасштабного вторгнення в Україну сусідньої держави.

Однією з найважливіших змін, є скасування дії в Україні Господарського кодексу, який регулював з дати свого прийняття у 2004 році, договірні відносини у будівництві за допомогою встановлення відповідних норм, прав та обов'язків учасників будівельного процесу та їхню відповідальність за здійснення такої діяльності.

2. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Будівельна галузь на відміну від інших секторів народного господарства має ряд особливостей, притаманних тільки їй. Виділимо декілька, які безпосередньо впливають на об'єкт нашого дослідження:

- розмаїття учасників будівельно-інвестиційного процесу в залежності від видів та умов взаємопов'язаних договорів;
- матеріаломісткість виконуваних робіт, а, відповідно, і велика кількість контрагентів;
- розмаїття територіального розміщення об'єктів та транспортний взаємозв'язок між ними;
- наявність різних методів здачі будівельної продукції;
- формування фінансового результату в залежності від методів прийому - здачі продукції.

Як відомо в Україні існує два способи ведення будівельних робіт: господарський та підрядний, а також їх комбінований варіант – змішаний спосіб. Розглянемо порядок правового врегулювання підрядного способу організації ведення будівельних робіт, як найбільш поширеного в країні.

До 2025 року відносини учасників договорів підряду на капітальне будівництво регулювалися як Цивільним кодексом України, так і Господарським кодексом.

В Господарському кодексі містилися визначення договору підряду на капітальне будівництво, порядок розрахунків за таким договором і відповідальність за порушення договору (ст. 318-322) [2].

Цей документ безпосередньо впливав на ефективне функціонування підприємств будівельної галузі у правовому полі країни.

Скасування такого важливого документу несе в себе цілу низку переваг та недоліків, незважаючи на встановлення «перехідного періоду» тривалістю у три з половиною роки.

У серпні 2025 року Господарський кодекс України втратив чинність відповідно до Закону України № 4196-IX від 09.01.2025 р. «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб».

Сьогодні взаємовідносини у сфері будівництва повинні спиратися на норми Цивільного кодексу України та нормативне законодавство в сфері будівництва [3].

Відповідно до ст 875 ЦКУ можна визначити суб'єктів здійснення процесу будівельного підряду, об'єкти та вимоги до таких договорів.

На нашу думку, ЦКУ також потребує тлумачень або модернізації в питаннях укладання договорів підряду. Наприклад, визначення сторін договору підряду в ст.875 «Договір будівельного підряду» та ст 901 «Договір про надання послуг» містять певні розбіжності є визначенні учасників договору, що може привести до неоднозначного тлумачення у майбутньому [4].

На відміну від норм вже недіючого ГКУ, у Цивільному кодексі не акцентовано увагу на специфічний характер взаємодії учасників саме будівельного процесу і до договору будівельного підряду застосовуються загальні положення ЦКУ, як і до будь-яких інших договорів не зважаючи на інші документи, які регулюють питання взаємовідносин сторін у будівельному секторі, наприклад, норми Постанови № 668 від 1 серпня 2005 року «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві» [5].

Але і в цьому законодавчому акті містяться посилання на норми Господарського кодексу.

Така подія несе в себе цілу низку як переваг для підприємств будівельної галузі, так і недоліків:

переваги:

- зменшення обсягу нормативних документів;
- полегшення процесу цифровізації в будівельній сфері в зв'язку з уникненням розбіжностей та подвійного тлумачення законодавчих норм;
- адаптація переходу на міжнародні стандарти для залучення іноземного капіталу.

Наприклад, з'являється можливість застосування стандартів FIDIC у гармонії з українським будівельним законодавством, що позитивно вплине на взаємодію вітчизняної та міжнародної сторін будівельних проектів. Підготовка договору підряду з урахуванням рекомендацій FIDIC дозволить українським будівельним підприємствам брати участь у міжнародних проєктах, що особливо важливо в умовах повоєнної розбудови нашої країни.

До недоліків можна віднести:

- незважаючи на встановлення певного перехідного періоду і, оскільки, процес будівництва має довготривалий виробничий цикл, можуть бути певні нестиковки у договорах підряду в залежності від дат початку і закінчення процесу будівництва;
- виникнення додаткових витрат пов'язаних з переукладанням договорів; що може викликати суттєві ризики в процесі їх підготовки.
- поява додаткових судових позовів з причин виявлення розбіжностей у вже укладених договорах;
- збільшення витрат на адаптацію підприємств до нових вимог законодавства, пов'язаних з залученням сторонніх організацій для отримання консультативних послуг або (і) перепідготовкою співробітників підприємства;
- у світлі реорганізації державних і комунальних підприємств які є балансоутримувачами активів, виникає складність в їх обліку пов'язана з виникненням інституту узуфрукту державного майна.

Одночасно з цим цю подію можна вважати проривною у світі осучаснення управління державним майном з метою встановлення «єдиних правил гри» для всіх учасників. Також ця подія приведе до додаткових витрат на проведення інвентаризації такого майна.

ВИСНОВКИ

Як було зазначено у викладеному вище матеріалі зміна правового поля у будівельній сфері представляє собою важкий процес трансформації особливо чуттєвий в Україні у зв'язку з військовими діями в країні.

Але для створення прозорих та уніфікованих умов всіх учасників будівельного сектору необхідно продовжувати подальшу адаптацію до норм європейського права.

Це допоможе вітчизняним підприємствам виступати кваліфікованим та повноцінним учасником міжнародних інвестиційно-будівельних проєктів.

Список літератури

[1] Квасницька О.О. Історичний розвиток та становлення будівельного законодавства у правовому досвіді України. [Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія"](#). - 2012. - Т. 12. - С. 370-382. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2012_12_39

[2] Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), – 2003. – № 18-22. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

[3] Закон України № 4196-IX від 09.01.2025 р. «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20>

[4] Виконавець чи підрядник? Договір будівельного підряду з ПКД | Академія Радник. Навчання уповноважених осіб у сфері публічних закупівель в Академії Радник URL: <https://radnyk.academy/blog/vikonavec-chi-pidryadnik-dogovor-budivelnogo-pidryadu-z-pkd>

[5] Постанова № 668 від 1 серпня 2005 року «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668-2005-%D0%BF#Text>

[6] Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>